Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2000/60/ES, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva, smernica 2006/118/ES o ochrane podzemných vôd pred znečistením a zhoršením kvality a smernica 2008/105/ES o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky

[COM(2022) 540 final – 2022/0344 (COD)]

(2023/C 146/07)

Spravodajca: **Arnaud SCHWARTZ**

Žiadosť o konzultáciu	Európsky parlament, 19. 1. 2023
	Rada, 24. 1. 2023
Právny základ	článok 192 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 2. 2023
Prijaté v pléne	22. 2. 2023
Plenárne zasadnutie č.	576
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	156/01/06

1. **Závery a odporúčania**

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) dôrazne podporuje návrh Európskej komisie doplniť niekoľko kľúčových látok znečisťujúcich vodu do zoznamov prioritných látok pre povrchové a podzemné vody, ktoré sa použijú na posúdenie chemického stavu podľa rámcovej smernice o vode. Členské štáty budú musieť monitorovať ich prítomnosť vo vode a zabezpečiť, aby sa neprekračovali normy kvality. Návrh sa oneskoril o niekoľko rokov a je vítaným pokusom o aktualizáciu hodnotenia chemického stavu vody.

1.2. EHSV poukazuje na to, že čistá voda má zásadný význam pre našu spoločnosť a životné prostredie, ako aj pre sociálno-ekonomické činnosti. Silný rámec ochrany vody zameraný na zníženie znečistenia pri zdroji prinesie výhody pre ekosystémy, rekreačných používateľov vody a priemysel a zabezpečí čistú a cenovo dostupnú pitnú vodu.

1.3. Hoci s touto iniciatívou sú spojené určité náklady, napríklad pri čistení odpadových vôd, EHSV zdôrazňuje, že prínosy spojené s neznečistenou vodou nad nimi prevažujú, napríklad tým, že sa zabráni vystaveniu škodlivým chemikáliám a zníži sa potreba úpravy na dosiahnutie noriem pre pitnú vodu. Zmena spôsobov používania škodlivých látok s cieľom znížiť ich prítomnosť vo vode môže priniesť aj súvisiace prínosy, ako napríklad zníženie vystavenia pracovníkov v poľnohospodársko-potravinárskom odvetví škodlivým pesticídom.

1.4. Malo by sa urobiť viac na v záujme ochrany zdravia a bezpečnosti na pracovisku. EHSV žiada, aby sa vypracovali osobitné usmernenia pre priemyselné odvetvia, ktoré vo výrobných procesoch využívajú vodu s rôznymi látkami.

1.5. EHSV odporúča členským štátom, aby vynaložili väčšie úsilie na zber, spracovanie a interpretáciu údajov o vode a zaradili potreby environmentálnych údajov medzi svoje priority. Dôležité je znížiť oneskorenie údajov a zabezpečiť osobitné ukazovatele vo všetkých členských štátoch.

1.6. Viac ako 60 % európskych vôd stále nie je podľa rámcovej smernice o vode ([1]) v dobrom chemickom stave. Táto skutočnosť však neposkytuje úplný obraz o danej problematike, keďže v súčasnom hodnotení sa nezohľadňujú účinky chemických zmesí, ktoré sa môžu prejaviť aj vtedy, keď sú znečisťujúce látky prítomné na „bezpečnej“ úrovni. Malo by sa vyvinúť väčšie úsilie, pokiaľ ide o hodnotenie a monitorovanie vplyvu zmesí látok na životné prostredie a ľudské zdravie.

1.7. Zakázané pesticídy sa v európskych vodách stále vyskytujú. EHSV zdôrazňuje, že monitorovacie opatrenia vrátane ukončenia nezákonného používania a výnimiek musia zostať v platnosti v členských štátoch, v ktorých sa zistia nadmerné množstvá, a to aj v prípade, že tieto látky boli na úrovni EÚ vyradené zo zoznamu prioritných látok.

1.8. Voda je životne dôležitý, ale čoraz vzácnejší zdroj. Dve tretiny európskych občanov považujú kvalitu a/alebo množstvo vody vo svojej krajine za vážny problém ([2]). Na úspešné vykonávanie cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 6 „zabezpečiť dostupnosť a udržateľný manažment vody a sanitárnych opatrení pre všetkých“ a na zabránenie budúcej kríze je potrebné tieto obavy riešiť s náležitou naliehavosťou. Prioritou členských štátov by malo byť uľahčenie prístupu k primeraným prostriedkom, vybaveniu a ľudským zdrojom, ako aj konsolidácia kontrolných inštitúcií a zvýšenie počtu kontrolných inšpektorov.

1.9. EHSV zároveň vyzýva európske inštitúcie, aby sa začali zaoberať vodou ako prioritnou témou a aby prijali modrú dohodu EÚ, čo je radikálny krok smerom k predvídaniu potrieb, zachovaniu vodných zdrojov a adekvátnemu riešeniu súvisiacich problémov prostredníctvom komplexného a koordinovaného plánu, v ktorom sa stanovia ambiciózne ciele a opatrenia na dosiahnutie vopred dohodnutých míľnikov. EHSV predloží konkrétne návrhy na vytvorenie modrej dohody EÚ v priebehu roka 2023.

2. **Súvislosti**

2.1. Cieľom revízie zoznamov látok znečisťujúcich povrchové a podzemné vody, ktoré predložila Komisia v návrhu smernice, ktorou sa mení a dopĺňa rámcová smernica o vode, smernica o environmentálnych normách kvality a smernica o podzemných vodách, je riešiť dva hlavné problémy:

— Zoznamy prioritných látok sú neúplné a neaktuálne a neposkytujú primeranú ochranu ekosystémov a zdravia ľudí pred rizikami, ktoré predstavuje znečistenie vody.

— Rozdiely v znečisťujúcich látkach a normách kvality stanovených na vnútroštátnej úrovni sú príliš veľké. Vykazovanie údajov je zaťažujúce, pretože nezodpovedá súčasnému technologickému stavu. Postup preskúmania zoznamov prioritných látok je príliš zdĺhavý.

2.2. Pokiaľ ide o povrchové vody, v revízii sa navrhuje doplniť do zoznamu prioritných látok pre povrchové vody 24 jednotlivých látok (pesticídy, lieky a priemyselné chemikálie) a skupinu 24 perfluóralkylovaných a polyfluóralkylovaných látok (PFAS), ako aj zmeniť environmentálnu normu kvality pre 16 látok, ktoré už sú uvedené v zozname, a odstrániť štyri látky, ktoré už nepredstavujú hrozbu pre celú EÚ. Okrem toho sa zavádza prahová hodnota pre pesticídy v súlade s ustanoveniami týkajúcimi sa podzemných vôd.

2.3. Pokiaľ ide o podzemné vody, navrhuje sa, aby sa do prílohy I k smernici o podzemných vodách doplnila skupina 24 PFAS, dve antibiotiká a súbor metabolitov pesticídov s prahovými hodnotami pre celú EÚ. Okrem toho sa zavádza prahová hodnota pre lieky. Do prílohy II k smernici o podzemných vodách sa dopĺňa jeden liek, čo znamená, že členské štáty musia zvážiť stanovenie vnútroštátnej prahovej hodnoty.

2.4. Komisia vypracuje metodiku na monitorovanie mikroplastov a génov antimikrobiálnej rezistencie s cieľom zaradiť ich v budúcnosti do zoznamu znečisťujúcich látok.

2.5. V snahe zlepšiť monitorovanie látok znečisťujúcich podzemnú vodu sa postup „kontrolného zoznamu“ stal povinným pre monitorovanie podzemných vôd.

2.6. Normy pre znečisťujúce látky regulované na úrovni povodia boli harmonizované a budú zahrnuté do hodnotenia chemického stavu.

([1]) Európska environmentálna agentúra (EEA), správa č. 9/2021, *European waters: Assessment of status and pressures 2018*.
([2]) *European Water Association* (EWA), *Water Manifesto*.

2.7. Členské štáty sú počas dvoch rokov povinné monitorovať estrogénne látky pomocou metód založených na účinkoch súbežne s konvenčným chemickým monitorovaním troch estrogénnych látok. Vymedzenie environmentálnej normy kvality v rámcovej smernici o vode sa mení tak, aby zahŕňalo spúšťacie hodnoty založené na účinkoch používané na monitorovanie založené na účinkoch.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. Viac ako 20 rokov po prijatí rámcovej smernice o vode je znečistenie vody v Európe aj naďalej rozšíreným problémom s negatívnym vplyvom na vodné organizmy, rekreačné využívanie vody a zásobovanie pitnou vodou. Týka sa aj poľnohospodárstva a priemyslu. Dve tretiny útvarov povrchovej vody a jedna štvrtina útvarov podzemnej vody v Európe stále nie sú v dobrom chemickom stave ([3]), ale tento stav sa posudzuje len na základe malej podskupiny znečisťujúcich látok a neodráža sa v ňom plný rozsah znečistenia vody.

3.2. Znečistenie vody predstavuje pre spoločnosť veľké náklady, ktoré sa odhadujú na 22 miliárd EUR ročne, pričom sa zohľadňuje len znečistenie živinami ([4]). Napriek tomu, že zásada „znečisťovateľ platí“ je zakotvená v zmluvách EÚ, stále nie je dobre implementovaná, čo znamená, že náklady na znečistenie vo veľkej miere znášajú daňoví poplatníci ([5]). Vystavenie ľudí a životného prostredia škodlivým látkam má závažné dôsledky a sanácia a úprava kontaminovanej vody sú nákladné. Všetko úsilie sa preto musí zamerať na predchádzanie znečisteniu pri zdroji.

3.3. Hrozba kombinovaných účinkov chemických látok na vodné organizmy a zdravie ľudí je všeobecne uznávaným problémom a nedostatky súčasného rámca monitorovania a podávania správ boli jednými z kľúčových bodov, ktoré treba vyriešiť v rámci prebiehajúcej revízie. Mali by sa zohľadniť zistenia a odporúčania vedeckej obce, napr. v rámci projektov EÚ SOLUTIONS a NORMAN.

3.4. Preskúmanie zoznamov látok znečisťujúcich povrchové vody by sa malo vykonať každé štyri roky a látok znečisťujúcich podzemné vody každých šesť rokov. Súčasná revízia prichádza neskoro, keďže posledná revízia zoznamu látok znečisťujúcich povrchové vody bola vykonaná v roku 2013 a látok znečisťujúcich podzemné vody v roku 2014. To znamená, že nové prioritné látky budú súčasťou hodnotenia chemického stavu len 4. cyklu plánov vodohospodárskeho manažmentu povodia s navrhovaným dátumom dosiahnutia súladu do roku 2033. Vzhľadom na zlú kvalitu vody v Európe a skutočnosť, že sa už preukázalo, že navrhované látky vyvolávajú obavy z hľadiska vody v celej EÚ, EHSV dôrazne žiada, aby sa bezodkladne prijali opatrenia na zníženie koncentrácie týchto a iných znečisťujúcich látok vo všetkých vodách EÚ. EÚ musí rýchlejšie reagovať na vedecké poznatky o znečistení vody a na základe nich musí podniknúť právne kroky a uplatniť riešenia. Zásadný význam má aj prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia a členské štáty a Európska únia by mali zabezpečiť efektívne a rýchlejšie súdne a správne konania ([6]).

3.5. EHSV podporuje doplnenie nových znečisťujúcich látok do zoznamu prioritných látok pre povrchové a podzemné vody. V súvislosti so zoznamami sa vyžaduje nielen to, aby členské štáty obmedzili uvoľňovanie týchto látok do životného prostredia, ale aj, aby zavádzali opatrenia podľa iných smerníc ([7]). Ak však zoznamy nie sú aktuálne alebo sú príliš zúžené, environmentálne opatrenia môžu byť obmedzené. Rovnako aj znečisťujúce látky sa vo veľkej miere pridávajú ako jednotlivé látky, pričom sa nezohľadňujú účinky chemických zmesí.

3.6. EHSV víta skutočnosť, že látky PFAS boli pridané ako skupina 24 látok s prahovou hodnotou pre skupinu, a tiež víta zavedenie prahovej hodnoty pre pesticídy v povrchových vodách a prahovej hodnoty pre lieky v podzemných vodách. Hoci niektoré z týchto prahových hodnôt môžu byť príliš vysoké na to, aby mali ochranný účinok, je to v súlade s ambíciou stratégie Chemikálie – stratégia udržateľnosti regulovať látky ako celok. Takéto prahové hodnoty by sa však mali vypracovať aj pre ostatné skupiny látok vrátane bisfenolov, pyretroidov a neonikotinoidov.

([3]) EEA, správa č. 9/2021, *Drivers of and pressures arising from selected key water management challenges: A European overview.*

([4]) Európska Komisia, *Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the polluter pay.*

([5]) Európsky dvor audítorov, Osobitná správa 12/2021: Zásada „znečisťovateľ platí“: nejednotné uplatňovanie v rámci politík a opatrení EÚ v oblasti životného prostredia.

([6]) Stanovisko EHSV na tému *Uplatňovanie Aarhuského dohovoru – prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 66).

([7]) Napríklad povolenia podľa nariadenia o prípravkoch na ochranu rastlín sa musia preskúmať, ak je ohrozený chemický stav podľa rámcovej smernice o vode.

3.7. Hoci pesticídy sú zakázané, môžu byť aj naďalej prítomné v životnom prostredí, kde ohrozujú vodné organizmy a ľudské zdravie, a to buď v dôsledku zákonných výnimiek, nezákonného používania alebo preto, že látka sa ťažko rozkladá. Veľká väčšina pesticídov zistených vo vode v niektorých členských štátoch nie je povolená, vrátane DDT, lindánu, atrazínu a endosulfánu ([8]). Je veľmi dôležité, aby naďalej pokračovalo monitorovanie a úsilie o zníženie ich prítomnosti.

3.8. Navrhuje sa tiež vypustiť článok 16 rámcovej smernice o vode, pretože už nie je aktuálny. Je to však pravda len čiastočne, pretože jeho vypustenie by viedlo k zrušeniu 20-ročnej lehoty na postupné rušenie prioritných nebezpečných látok. Povinnosť postupného rušenia, ktorá je jedným z hlavných cieľov rámcovej smernice o vode, je vykonateľná len vtedy, ak je spojená s jasnou lehotou. Už podľa platnej rámcovej smernice o vode sa povinnosť postupného rušenia vo veľkej miere nebrala do úvahy. Čím menej je ustanovenie konkrétne, tým viac sa ho orgány budú snažiť obchádzať. To by spôsobilo vážne oslabenie.

3.9. V súlade so zásadou „jedna látka – jedno posúdenie“ v rámci stratégie Chemikálie – stratégia udržateľnosti sa v návrhu priznáva ústredná úloha Európskej chemickej agentúre (ECHA), ktorá má prebrať viacero povinností od GR ENVI a Spoločného výskumného centra (JRC) týkajúcich sa identifikácie látok znečisťujúcich vodu a s nimi súvisiacich noriem kvality. Vzhľadom na to, že ECHA sa zaoberá predovšetkým chemikáliami regulovanými nariadením o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH), ktoré nezahŕňa pesticídy a lieky, EHSV vyzýva agentúru ECHA, aby posilnila svoje (právne a technické) kapacity v oblasti liekov a pesticídov, aby bola pripravená na plnenie svojich nových úloh. EHSV tiež odporúča, aby ECHA v tejto súvislosti spolupracovala s kvalifikovanými partnermi, a to aj na regionálnej úrovni, napr. s univerzitami a ich laboratóriami.

3.10. V záujme ochrany zdravia a bezpečnosti na pracovisku by sa malo urobiť viac, napríklad v poľnohospodársko-potravinárskom sektore. EHSV v tejto súvislosti žiada, aby sa vypracovali osobitné usmernenia pre priemyselné odvetvia, ktoré vo výrobných procesoch využívajú vodu s rôznymi látkami.

4. **Konkrétne pripomienky**

4.1. EHSV víta skutočnosť, že údaje z monitorovania a výsledný stav by sa mali sprístupniť Európskej environmentálnej agentúre a verejnosti aspoň raz ročne, a nie každých šesť rokov, ako tomu bolo v minulosti. Poskytne sa tým aktuálnejší obraz o stave európskych vôd a pokroku pri dosahovaní cieľa rámcovej smernice o vode.

4.2. EHSV víta ustanovenie o používaní metód monitorovania estrogénnych látok založených na účinkoch. Zachytí sa tak účinok všetkých estrogénnych látok s podobnými účinkami a nie iba troch estrogénnych látok monitorovaných konvenčnými chemickými technikami. Zatiaľ čo zahrnutie spúšťacích hodnôt do vymedzenia environmentálnej normy kvality otvára možnosť zaviesť v budúcom hodnotení chemického stavu monitorovanie účinkov zmesí, Komisia by mala byť splnomocnená predkladať delegované akty s cieľom vyžadovať ďalšie používanie monitorovania založeného na účinkoch.

4.3. Normy kvality pre glyfozát boli stanovené pred vydaním konečného stanoviska Vedeckého výboru pre zdravotné, environmentálne a vznikajúce riziká (SCHEER) bez toho, aby bolo uvedené, že sa po konečnom vedeckom stanovisku zrevidujú, čo znamená, že príspevok občianskej spoločnosti sa v rámci konzultácie SCHEER nezohľadňuje. Výbor SCHEER by mal zohľadňovať názory občianskej spoločnosti ([9]) na toto konečné stanovisko. Nie je to príliš neskoro, pretože proces revízie environmentálnych noriem kvality pre glyfozát stále prebieha, ako sa vyžaduje v rámcovej smernici o vode. A to by malo byť základom návrhu Komisie na stanovenie prahových hodnôt v povrchových vodách.

4.4. EHSV sa domnieva, že žiadne jednotlivé environmentálne normy kvality pre pesticídy by nemali byť vyššie ako navrhovaný parameter „celkový obsah pesticídov“ (0,5 µg/l) ([10]). Preto by sa navrhovaná environmentálna norma kvality pre vnútrozemské povrchové vody, ktoré sa nepoužívajú na odber pitnej vody (86,7 µg/l), nemala zaviesť. EHSV namiesto toho na základe prístupu predbežnej opatrnosti odporúča, aby sa navrhovaná environmentálna norma kvality pre povrchové vody používané na odber pitnej vody (0,1 µg/l) vzťahovala na všetky vnútrozemské povrchové vody. Environmentálna norma kvality pre „ostatné povrchové vody“ by sa mala následne zmeniť na 0,01 µg/l v súlade s postupom, na základe ktorého sa pre „ostatné povrchové vody“ používajú v porovnaní s „vnútrozemskými povrchovými vodami“ prahové hodnoty nižšie o jeden rád.

([8]) Správa organizácií PAN Europe a Ecologistas en Acción, *Ríos hormonados: Contamination of Spanish Rivers with Pesticides.*

([9]) *Joint NGO analysis of the Commission's proposal for a revised list of priority substances for surface and groundwater.*

([10]) COM(2022)540, Príloha I.

4.5. Individuálna prahová hodnota pre pesticídy v podzemných vodách je založená na tom, čo bolo možné analyzovať analytickými technikami v 90. rokoch 20. storočia ([11]). Odvtedy sa dosiahol technický pokrok a teraz je možné zistiť nižšie koncentrácie. V povrchových vodách sú už pre viaceré pesticídy stanovené nižšie prahové hodnoty. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia pri revízii látok znečisťujúcich povrchové a podzemné vody nepreskúmala individuálnu prahovú hodnotu pesticídov. Pri podzemných vodách sa pre prípravky na ochranu rastlín uplatňuje prahová hodnota 0,1 µg/l svojvoľne stanovená na základe analytických techník. V súčasnosti existujú lepšie techniky, ktoré umožňujú získať vedecké informácie na stanovenie prahových hodnôt na základe skutočného rizika spojeného s rôznymi látkami.

4.6. Naďalej chýbajú ukazovatele na monitorovanie stavu systémov podzemných vôd, ako je teplota, a to napriek tomu, že veda už poskytuje spoľahlivé zdroje na stanovenie príslušných kritérií. EHSV si kladie otázku, prečo Komisia do svojho návrhu nezahrnula takéto relevantné kritériá. Takéto kritériá by sa mali doplniť do prílohy I k smernici o podzemných vodách v súlade s odôvodnením 20 a článkom 4 ods. 5 smernice o podzemných vodách a mali by byť v súlade s požiadavkami týkajúcimi sa podzemných vôd uvedenými v uznesení Európskeho parlamentu o vykonávaní právnych predpisov o vode (17. 12. 2020).

V Bruseli 22. februára 2023

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

([11]) Pozri pripomienky EMA v dokumente *Guideline on assessing the environmental and human health risks of veterinary medicinal products in groundwater* a EEA v dokumente *ETC/ICM Report 1/2020: Pesticides in European rivers, lakes and groundwater – Data assessment*.